

Lubuski Teatr w Zielonej Górze

Spiegel im Spiegel

Lustro w lustrze

17

premiera październik 2010

Żywioły tożsamości

Na tle dziejów Europy - Środkowe Nadodrze, do połowy XX wieku, stanowiło zwarty region, którego osią łączącą była rzeka Odra. W wyniku nowego podziału Europy, po drugiej wojnie światowej, rzeka stała się granicą, linią demarkacyjną dzielącą kontynent na dwie, jakże różne strefy wpływów. Środkowy i dolny odcinek rzeki przedzielił ukształtowane przez stulecia regiony Brandenburgię i Pomorze, i uczynił z nich oderwane od całości peryferia na zachodzie Polski i wschodzie podzielonych, i okrojonych Niemiec. Takie decyzje polityczne przyniosły ze sobą konsekwencje kulturowe w postaci zerwania z jedną tradycją kulturową, na której gruzach, nowe polskie społeczeństwo zaczęło budować inną, oderwaną od poprzedniej tradycję. W aspekcie społecznym mamy tu do czynienia z niemalże całkowitą wymianą ludności, która o tyle różni się od pozostałych niemieckich regionów przyznanych Polsce w 1945 r., że odsetek ludności polskiej zamieszkującej Środkowe Nadodrze był minimalny, a jego nowi mieszkańcy utworzyli społeczność składającą się z różnych grup etnicznych (Polaków, Ukraińców, Gruzinów, Niemców o polskich korzeniach, Romów, Żydów, Greków i in.) Większość z nich została przymusowo przesiedlona, przy czym przesiedleńcy z tzw. Kresów oraz ludność ukraińska pozbawieni zostali majątku i nie mieli możliwości pozostania w rodzinnych stronach.

Przymusowe migracje ludności spowodowały zasiedlenie obszaru Środkowego Nadodrza nowymi mieszkańcami, zaistniała sytuacja zerwania z dotychczasowym porządkiem społecznym panującym w rodzinnych stronach i konieczność ukształtowania nowych zasad współżycia. Dodatkową trudnością okazał się fakt, że społeczności tej przyszło zamieszkać i przejąć mienie wroga, z którego brutalnością i ludobójstwem walczyła w latach wojny. Z drugiej zaś strony znalezienie się Polski pod wpływami sowieckimi narzuciło całemu narodowi traktowanie Rosjan - dotychczasowych wrogów i ciemiężców jako partnerów i wyzwolicieli.

Chcąc doprowadzić do jak najszybszej konsolidacji społeczeństwa i narzucić mu określone poglądy społeczne, tłumiono wszelkie przejawy kultuwowania odrębności etnicznej i kulturowej oraz pamięci o opuszczonych stronach rodzinnych. W ten sposób położono nacisk na myślenie w kategoriach narodowych i wspierano kształtowanie się tożsamości narodowej.

Beata Halicka, „Tożsamość regionalna a podwójna historia miast nadodrzańskich”,
Kultura i społeczeństwo na Środkowym Nadodrzu w XIX i XX wieku, Zielona Góra 2008

Elegia Czwarta

Wszystkie wspomnienia mają trzy epoki.
Pierwsza z nich jest jakby wczorajszym dniem.
Dusza pod stropem ich błogosławionym,
a ciało w cieniu ich zaznaje szczęścia.
Jeszcze nie zamarł śmiech i płyną łzy,
atramentowa nie jest starta plama -
i pocałunek - jak pieczęć na sercu,
jedyne, pożegnalny, wciąż pamiętny...
Ale to wszystko trwa bardzo niedługo.
Nad głową już nie strop, a gdzieś daleko
na zagłuchłym przedmieściu dom samotny,
gdzie zimą zimno, a latem gorąco,
gdzie są pająki, kurz wszystko pokrywa,
murszej listy pełne słów żarliwych,
gdzie się cichaczem zmieniają portrety,
gdzie ludzie chodzą jak gdyby na groby,
a po powrocie myją ręce mydłem
i otrząsają przypadkową leżkę
z powiek znużonych - i ciężko wzdychają...

Lecz bije zegar, wiosna zastępuje
poprzednią wiosnę, różowieje niebo
i kiedyś się zmieniają nazwy miast,
zaczyna braknąć już świadków wydarzeń,
nie ma z kim płakać, nie ma z kim wspominać.
I już odchodzą z wolna od nas cienie,
które przestaliśmy dawno przyzywać
i których powrót byłby dla nas straszny.
Zbudzeni raz, widzimy, żeśmy drogę
do samotnego domu zapomnieli,
i swoim wstydem i gniewem się dławiąc
biegniemy tam, lecz (jak to zwykle bywa) tam wszystko inne: ludzie, rzeczy, mury,
a nas nikt nie zna - my jesteśmy obcy.
Trafiłszy gdzie indziej... Miły Boże!
I oto gorycz największa przychodzi:
zdajemy sobie sprawę, że nie można
zawrzeć w granicach życia tej przeszłości
i że jest dla nas tak niemal obca,
jak sąsiadowi w tym samym mieszkaniu,
że nie poznalibyśmy już umarłych,
a ci, z którymi Pan Bóg nas rozłączył,
świetnie obeszli się bez nas - i nawet - wszystko wyszło na lepsze...

Anna Achmatowa, Elegie Północy, przełożył Seweryn Pollak

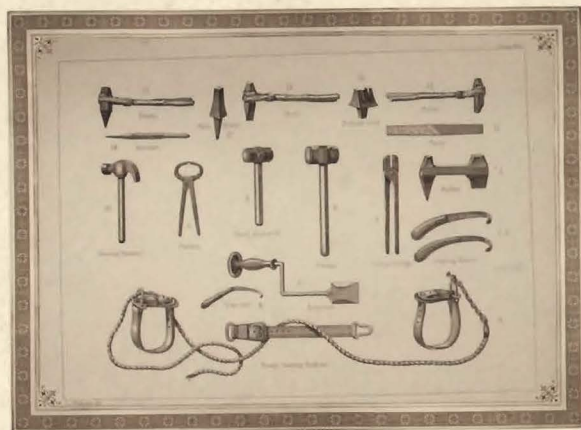
Reżyseria i opracowanie muzyczne SKUTR

Scenografia Jan Polivka

Osoby Anna Chabowska, Przemysław Kosiński, Dawid Rafalski,
Hanna Klepacka, Piotr Charczuk

Asystent reżysera Dawid Rafalski

Inspicjent Waldemar Trębacz

Anna Chabowska

Jest taka teoria fizyczna, która dopuszcza spory margines możliwości. Jest teoria, która pozwala nam widzieć więcej niż widzimy. Dlatego jadę pociągami w czterech kierunkach świata równocześnie. Mijam miejsca, które właśnie mijam. Mijam miejsca, w których byłam wiele razy. I te, w których nigdy nie będę. Płonę.

Przemysław Kosiński

100000000000 + ∞ „ja” BYT JEST BYTEM NIE MA NIEBYTU ! TO...DZIWNE...

Dawid Rafalski

Pamiętam. Będę pamiętał. Przypamiętam. Jak zapamiętać coś co dopiero będzie?
Przedpamiętam. PRZEDPAMIĘTAM.

Wszechświat w skorupce orzecha

*Zamknięty w skorupce orzecha,
jeszcze czułbym się władcą nieskończonych przestrzeni.*

Szekspir, „Hamlet”, przeł. S. Barańczak

Być może Hamlet chciał powiedzieć, że choć ludzie są fizycznie bardzo ograniczeni, w myślach mogą śmiało wędrować tam, gdzie boją się udać nawet bohaterowie „Star Treka”.

Czy wszechświat jest nieskończony czy tylko bardzo duży? Czy jest wieczny czy tylko istnieje bardzo długo? W jaki sposób skończony umysł mógłby pojąć nieskończony wszechświat? Czy takie próby nie świadczą o naszej pysze? Czy nie narażamy się na los Prometeusza, który zgodnie z klasyczną mitologią ukraść Zeusowi ogień, by mogli z niego korzystać ludzie, po czym za karę został przykuty do skały, a orzeł wydziobywał mu wciąż odrastającą wątrobę?

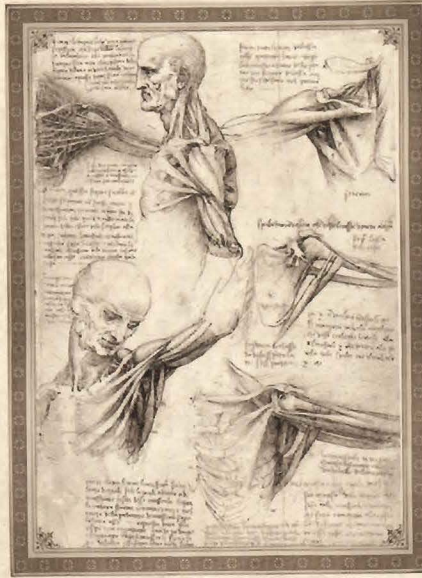
Mimo tego ostrzeżenia wierzę, że możemy i powinniśmy próbować zrozumieć wszechświat. I choć wydaje się, że jest on wszędzie jednakowy, z całą pewnością zmienia się w czasie. Fakt ten został stwierdzony dopiero w pierwszych latach XX wieku. Wcześniej sądzono, że wszechświat jest statyczny, czyli nie ulega żadnym zmianom.

Gdyby brzeg wszechświata składał się z regularnych punktów czasoprzestrzeni, moglibyśmy go minąć i włączyć do wszechświata obszar leżący za brzegiem. Gdyby jednak brzeg wszechświata był osobliwy, gdyby krzywizna czasoprzestrzeni i gęstość materii na brzegu były nieskończone, bardzo trudno byłoby podać sensowne warunki brzegowe.

Mój kolega Jim Hartle i ja zrozumieliśmy, że jest jeszcze trzecia możliwość. Być może wszechświat nie ma brzegu w przestrzeni i czasie. Na pierwszy rzut oka wydaje się to sprzeczne z twierdzeniami o osobliwościach, udowodnionymi przeze mnie, z których wynika, że wszechświat ma początek, czyli brzeg w czasie. Jednak istnieje również czas urojony, którego oś jest prostopadła do osi zwyczajnego czasu rzeczywistego, znanego nam z percepcji. Historia wszechświata w czasie rzeczywistym określa historię w czasie urojonym i na odwrót, ale te dwie historie mogą się bardzo różnić. W szczególności w czasie urojonym wszechświat nie musi mieć ani początku, ani końca. Czas urojony nie różni się od zwykłych wymiarów przestrzennych. Historie wszechświata w czasie urojonym można sobie wyobrazić jako pewne powierzchnie – sfery, płaszczyzny czy siodła – ale mające cztery wymiary zamiast dwóch.

Być może zakrawa to na pychę, ale ja i wielu innych uczonych wierzymy w taki właśnie obraz wszechświata.

Stephen Hawking, „Wszechświat w skorupce orzecha”, Poznań 2002

The Royal Collection © 2005, Her Majesty Queen Elizabeth II

Lubuski Teatr w Zielonej Górze

Dyrektor Naczelny i Artystyczny Robert Czechowski

Al. Niepodległości 3/5, 65-048 Zielona Góra
tel. 068 452 72 72, fax 068 452 72 52
www.teatr.zgora.pl
e-mail: lubuski@teatr.zgora.pl

redakcja - Wojciech Śmigielski
projekt graficzny - chilistudio

Zeszyty teatralne 298
ISSN 1234 - 5660

Zrealizowano przy pomocy finansowej Urzędu Marszałkowskiego w Zielonej Górze

**OPTYK
PUSLECKI**

empik

Plus
MILECO DNIA

96 fm
Indeks 96 fm

**GAZETA
LUBUSKA**

gazeta
WZROST Z ZACHODU

TYOZIEN
Zielona Góra

R Radio Zielona Góra

96 fm Radio Zielona Góra